

KONVERGENCIJA TRI VAŽNA EVROPSKA INTEGRACIONA ASPEKTA

SAŽETAK: Uzimajući u obzir elemente koji čine suštinu ovog rada, možemo konstatovati da teorija konvergencije menadžmenta i prava i inteligentnih transportnih sistema u drumskom saobraćaju kao bitni faktori razvoja ujedinjene Evrope, obuhvataju sadašnji nivo usklađenosti faktora menadžmenta, prava i drumskog saobraćaja sa savremenim evropskim tokovima i nužnost njihovog stalnog dograđivanja. Svedeno na razumljivu, vrlo prostu ali nužnu konstataciju, takođe i u Bosni i Hercegovini trebalo bi definisati i ostvariti jedinstvenu koncepciju razvoja, gdje će svi društveni subjekti težiti progresu, gdje će država služiti svojim građanima a građani ispunjavati sve obaveze prema državi, dakle izaći sa dvopuća „gdje država ide drumom a sve ostalo šumom“. Ukratko treba konvergencijom menadžmenta svih nivoa u državi i pravu dokinuti historijski raskorak ta dva faktora.

KLJUČNE RIJEČI: konvergencija, pravo, menadžment, saobraćaj, razvoj, Evropska unija, progres, ekonomija.

1. Uvod u konvergenciju, (poimanje konvergencije)

Prije ulaska u teoretsku elaboraciju naslovljene tema valja nam razjasniti pojam konvergencije kao teoretske osnove rada. Radi lakšeg shvatanja konvergencije kao teoretskog pristupa razrješenu i tumačenju određenih društvenih promijena, neophodno je naglasiti da se u svakom djelatnom društvenom sistemu odvijaju procesi konvergencije, pa tako imamo, skoro pa bezbroj teorija konvergencije, zavisno od toga koje pojave i u kojoj oblasti se tumače. Imamo, konvergenciju tranzicijskih zemalja prema Evropskoj uniji, ekonomsku konvergenciju, političku konvergenciju, konvergenciju saobraćaja, pedagošku konvergenciju, teoriju konvergencije u psihologiji, konvergenciju u pravu, kriminalnu konvergenciju, socijalnu konvergenciju, konvergenciju kao kulturni proces itd. Sve navedene i dosta nenavedenih konvergencija uglavnom su razrađene i uokvirene u konkretnu teoriju konvergencije problema kojima se ista bavi. Kao dobar primjer može da posluži teorija konvergencije ponašanja mase u socijalnoj psihologiji. Prema toj teoriji, „...ponašanje mase nije posljedica same mase, već je pojedinci prenose na masu. Stoga, masa je zapravo skup individualaca sličnih mišljenja. I dok teorija zaraze Gustava le Bona smatra da ljudi nešto rade zbog gomile, teorija konvergencije kaže da suprotno: ljudi koji žele djelovati na određen način stvaraju gomile...“¹ Dakle, u ovom radu ćemo pokušati razjasniti teorije konvergencije

¹ Wikipedija, 23.05.2017.

menadžmenta i prava i inteligentnih transportnih sistema u drumskom saobraćaju kao bitnim faktorima razvoja ujedinjene Evrope i onih koji teže postati dio Evropske unije.

U suštini to je razjašnjavanje odnosa između liberalnog i socijalnodržavnog principa u socijalnom kontekstu modernih visokorazvijenih društava. Taj odnos postaje osobito važan u današnjoj razvojnoj društvenoj konjunkturi koja je obilježena krahom realsocijalističkih sistema i trijumfom liberalnog modela, o čemu Fukuyama govori kao o „kraju povijesti“. U toj se konjunkturi postavlja pitanje da li je liberalni model toliko samodostatan da sam razriješava sve socijalne kontradikcije i potrebe te da svaki oblik socijalne regulative („socijalna država“) ne znači ništa drugo nego umanjivanje efikasnosti tog modela i potkopavanje njegove socijalne legitimnosti. Postoje tri tipična odgovora na to pitanje.

Prvi odgovor (Macpherson) zastupa stajalište da je liberalni model – bez obzira na svoje suprotnosti – najrazumniji oblik socijalne, ekonomske i pravnoregulacione organizacije i visokog stepena tehničko-tehnološke razvijenosti modernih država, da je on najsposobniji za maksimiziranje ljudskog blagostanja i sreće, pod uslovom da se ta dva cilja ne poimaju kao konzumerističko gomilanje gotovih stvari. Liberalnom modelu nije, dakle, potrebna nikakva korekcija u smislu državne asistencije.

Drugi odgovor zastupa tezu da su i klasični liberalizam i klasična „socijalna država“ dosegli svoj maksimum. Ono što je potrebno savremenim visokorazvijenim društvima jest nova definicija „socijalnog prostora“ i modernizacija „socijalne države“ u pravcu njezine debirokratizacije u korist primjene visokih tehnologija sa akcentom na konvergenciju tehnički educiranih birokrata i informatičkih dostignuća. Socijalni princip u razvijenim društvima postaje bitan i na njegovoj će se osnovi ispisivati scenariji budućnosti. Ovakvo mišljenje najrječitije zastupa francuski autor P. Rosanvallon.

Treći odgovor daje Hirschmann. On smatra da se liberalni i socijalnodržavni princip u modernim društvima nužno isprepliću, sukobljavaju i nadopunjuju, te da ta konvergencija dva konstitutivnih načela predstavlja bitan momenat njihove efikasnosti i sposobnosti za promjene.

Upravo ovdje dolazimo do glavnog aspekta kojim se bavi ovaj rad, a to su procesi konvergencije tranzicijskih zemalja prema Evropskoj uniji kojima je neminovno obuhvaćena i Bosna i Hercegovina. Razmatraju se različiti tipovi konvergencije: nominalna, strukturna i realna konvergencija. Razjašnjava se nivo konvergencije koji je Bosna i Hercegovina zajedno s ostalim tranzicijskim zemljama postigla prema različitim stajalištima i po različitim kriterijima da bi se dobila jedna sveobuhvatna ocjena stanja i pozicija na putu prema EU. Problematika konvergencije, odnosno smanjenja razlika u ekonomskim performansama,

pravnoj regulativi, organizaciji menadžmenta svih nivoa u državi kao i dalje osavremenjavanje svih vrsta saobraćaja sa akcentom na drumski saobraćaj među zemljama veoma je aktuelno.

Smatra se da ukidanje barijera trgovini i mobilnost faktora proizvodnje doprinose bržem razvitku i konvergenciji, a tome je presudan faktor nivo razvijenosti drumskog saobraćaja. Zbog toga je značajno ostvariti visok stupanj slojevite konvergencije da bi zemlja mogla imati koristi od integriranja i vođenja zajedničke politike. U narednom izlaganju se pokazuje da je u procesu integriranja potrebno obratiti pažnju kako na nominalnu, tako i na realnu i strukturnu konvergenciju, i to zato da bi i potencijalna zemlja članica i sama integracija imale koristi od takvog učlanjenja. Proces prilagođavanja ima dugoročan karakter i veoma je važno postići visoku i održivu konvergenciju prema više kriterija. Vrlo je važno da se pod pojmom ekonomska konvergencija podrazumijeva proces približavanja vrijednosti ekonomskih varijabli među zemljama i to tako da slabije razvijene zemlje bržim razvitkom sustignu razvijenije. Iz toga, kao primjer, proizilazi nužnost konvergencije menadžmenta, prava i saobraćajnog razvoja u Bosni i Hercegovini unutar države kao i zemljama okruženja i Evropskom unijom.

Pitanje konvergencije u EU može se razmatrati sa stajališta sadašnjih zemalja članica E(M)U i sa stajališta zemalja kandidatkinja. U ovom radu promatrat ćemo konvergenciju sa stajališta tranzicijskih zemalja. Postojanje divergentnih trendova ne smije se zanemariti, jer oni mogu otežati donošenje odgovarajućeg miksa ekonomsko-političkih mjera, pa čak i dovesti u pitanje EMU. Pitanje je kolike se divergencije mogu tolerirati, odnosno kolike one mogu biti, a da ne predstavljaju veliki problem za vođenje zajedničkih politika. Neke su divergencije cikličke (nastaju zato što ekonomija prolazi kroz različite faze poslovnog ciklusa), a neke su dugoročne strukturne naravi. No, potrebno ih je razlučiti zato što zahtijevaju različite tipove politika. Zemlje u tranziciji koje teže pridruženju Evropskoj uniji suočavaju se s izazovima razvitka i dostizanja naprednih zemalja članica i pridruživanja zajedničkom valutnom području – eurozoni. Pridruživanje Evropskoj uniji od njih zahtijeva ispunjavanje kriterija realne, strukturne i nominalne konvergencije. „Pod realnom konvergencijom podrazumijeva se smanjivanje razlika u razinama razvijenosti. Definiše se kao sličnost u iznosu BDP po stanovniku, razine nominalnih nadnica, ravnoteže realnog deviznog tečaja (smanjenje indeksa devijacije deviznog tečaja) i s tim povezano sličnosti razina cijena i odnosu cijena vanjskotrgovinskih i lokalnih dobara (Gaspar, P. 2001). Ljudski se kapital također navodi kao esencijalni uvjet konvergencije. Neki je definiraju kao smanjivanje razlika u proizvodnosti i razini cijena među zemljama (Bjorksten, N. 2000).

Konvergencija razine nadnica veoma je spora. Proteklih godina mnoge zemlje, nove članice EU i ostale tranzicijske zemlje, suočile su se s krizama u bilancama plaćanja, provodile su makroekonomske stabilizacijske mjere, a sve je to zahtijevalo prilagodbe realnih nadnica. Te krize na tekućem računu bilance plaćanja rezultirale su nominalnim deprecijacijama (Poljska, Mađarska, Češka). Osim toga potrebno je ostvariti konvergenciju razina cijena konvergencijom cijena vanjskotrgovinskih i lokalnih dobara, liberalizacije, povećanjem obujma trgovine sa zemljama članicama EU. Ubrzati proces konvergencije razine cijena podstiču i strani investitori koji ulažu u realnu i finansijsku imovinu tranzicijskih zemalja. Razine cijena u SAD i EU slične su, bez obzira na razliku u dohocima. To se objašnjava mikroekonomskim faktorima kao što su efikasnost i konkurentnost tržišta rada i proizvoda“ (Bilas, 2005).

Konačno, uzimajući u obzir sve prethodno navedene elemente, možemo konstatovati da teorija konvergencije menadžmenta i prava i inteligentnih transportnih sistema (ITS) u drumskom saobraćaju kao bitni faktori razvoja ujedinjene Evrope obuhvataju sadašnji nivo usklađenosti faktora menadžmenta, prava i drumskog saobraćaja sa savremenim evropskim tokovima i nužnost njihovog stalnog dograđivanja u praksi u Bosni i Hercegovini. Svedeno na razumljivu, vrlo prostu ali nužnu konstataciju, u Bosni i Hercegovini bi trebalo definisati i ostvariti jedinstvenu koncepciju razvoja, gdje će svi društveni subjekti težiti progresu, gdje će država služiti svojim građanima, a građani ispunjavati sve obaveze prema državi, dakle izaći sa dvopuša „gdje država ide drumom, a sve ostalo šumom“. Ukratko treba konvergencijom menadžmenta svih nivoa u državi i pravu dokinuti historijski raskorak ta dva faktora. Stoga ćemo obrazložiti, od mnogih samo tri integraciona aspekta koji bitno utiču na konvergiranje unutra razvoja savremenih država.

2. Evropski idejni i integracioni aspekt

Političko-pravno-ustavna organizacija i međunarodno-pravna institucija, Evropska unija u stručnom i naučnom smislu predstavlja izazov za izučavanje njenog nastanka i idejnih vrela odakle je ta ideja potekla. Ovim radom ćemo pokušati pobliže istražiti i informisati o historijskim izvorima u kontekstu pravnih, političkih i opštedruštvenih mijena koje su dovele do stvaranja Evropske unije. U tom kontekstu, na narednim stranicama ćemo, primjereno cilju i ishodima ovog rada, u sažetoj formi elaborirati mišljenje o:

1. IDEJI EVROPSKOG UJEDINJENJA
2. RAĐANJU EVROPSKE UNIJE
3. EVROPSKOJ UNIJI OD UTOPIJE DO STVARNOSTI
4. IDEJI EVROPSKOG UJEDINJENJA POSLIJE PRVOG SVJETSKOG RATA
5. EVROPI POSLIJE DRUGOG SVJETSKOG RATA (1945)
6. OBLICIMA SARADNJE U EVROPSKOJ UNIJI
7. JEDINSTVENIM EVROPSKIM AKTIMA
8. TOME ŠTA JE EVROPSKA UNIJA (POJAM)
9. KAKO DEFINISATI EVROPSKU UNIJU
10. INSTITUCIJAMA EVROPSKE UNIJE I
11. KOMUNITARNOM PRAVU I IZVORIMA PRAVA EVROPSKE UNIJE

Elaboriranje navedene materije treba da omogući njeno sagledavanje iz pozicije nužnosti usklađivanja odgovarajućih elemenata ustavno-pravnog sistema zainteresovanih država, a u skladu s tim i stvaranje odgovarajućih propisa i njihovu primjenu u praksi.

Organizovano moderno društvo danas je praktično nemoguće zamisliti bez postojanja različitih međunarodnih organizacija čiji je karakter djelovanja potpuno različit. Međunarodne organizacije nastaju iz potrebe ispunjenja pojedinih ciljeva i ispunjenja određenih zadataka, a ono što je neosporivo jeste da je njihov najveći značaj uređivanje društvenih odnosa i regulisanje prava i obaveza država u okviru međunarodne zajednice. Nastajanje i poslovanje ovih organizacija u duhu međunarodnog prava stavlja ove subjekte u veoma moćnu poziciju prilikom promovisanja i sprovođenja odredbi međunarodnog prava. Statuti i ciljevi velikog broja ovih organizacija u potpunosti su usklađeni sa međunarodnim pravom, kao i sa Poveljom Ujedinjenih nacija.

„Postojanje i delovanje društava pokazalo je da je suštinski neophodno vršiti udruživanja, kako na lokalnom, tako i na širem međunarodnom nivou, radi zajedničkog ostvarivanja i zadovoljavanja društveno-ekonomskih potreba.

Izuzetno snažan rast industrijske proizvodnje u posleratnom periodu (od 1945. pa naovamo), a pogotovo 70-ih godina XX veka, doprinosi intenziviranju međunarodnog kretanja roba, kapitala, usluga i radnika, pa samim tim i povećanja uvoza i izvoza (međunarodne trgovine).“ (Đorđević, 1977: 11–12).

U tim situacijama subjekti međunarodnog prava, među kojima i države, preuzimaju aktivnu ulogu u ovim procesima i postaju nosioci progressa. Uticaj svjetskih ekonomskih faktora ne može umanjiti ni uticaj političkih faktora, kao i viševijekovne želje za ujedinjenjem

i zajedničkim djelovanjem pojedinih oblasti. Samim tim, potrebe za saradnjom postaju sve izraženije, pa se tako razvijaju i potrebe za međunarodnim transportom, međunarodnim plaćanjima, lakšim tokovima kapitala i radne snage, osiguranjem i povećanjem međunarodne bezbjednosti i stvaranjem mirnog i stabilnog okvira koji bi omogućio prosperitet cijelog čovječanstva. U ovim tokovima prepoznaje se aktivna uloga privrednih organizacija, koje sve više postaju nosioci težnji ka profitabilnijem poslovanju, što je dovelo do sve većeg ekonomskog interesa država za nove vidove saradnje i integracije na međunarodnom nivou, pa i evropskog interesa za isto, što je rezultiralo stvaranjem današnje Evropske unije. Dvojaka je osnovna podjela rečenih integracija i međunarodnih organizacija:

– Organizacije univerzalnog karaktera (Organizacija Ujedinjenih nacija, Svjetska trgovinska organizacija, Međunarodni monetarni fond ...);

– Organizacije regionalnog karaktera (Evropska unija, Sjevernoamerički sporazum o slobodnoj trgovini — NAFTA, države CEFT-a ...).

Koncept organizacije zajedničkog života na kontinentu, koji bi mogao da nadživi nacionalne antagonizme, predstavlja ideju koja je bila u osnovi nastanka današnje Evropske unije. Kao početak integracija evropskih država smatra se 9. maj 1950. godine, kada je Robert Šuman dao prijedlog za stvaranje nadnacionalne organizacije koja bi bila odgovorna za proizvodnju uglja i čelika, da bi se njegov prijedlog 18. aprila 1957. godine realizovao, te je nastala Evropska zajednica za uglj i čelik. Jezgro Evropske unije začeto je „Rimskim ugovorima“ o osnivanju Evropske ekonomske zajednice i Evropske zajednice za atomsku energiju 1951. godine, koje su se formalno spojile u Evropsku ekonomsku zajednicu 1. jula 1967. godine, a zatim je preko „Jedinstvenog evropskog akta“ 1986. godine politička integracija krunisana „Mastrihtskim ugovorom“ 7. februara 1992. godine, kada je donesen „Ugovor o Evropskoj uniji“. „Ugovor iz Mastrihta“ stupio je na snagu 1. novembra 1993. godine, i od tada se računa da je profunkcionisala (osnovana) Evropska unija. „Ugovorom iz Amsterdama“ od 17. juna 1997. godine (stupio na snagu 1. maja 1999. godine), izvršene su izvjesne reforme u Uniji, s ciljem jačanja saradnje i pojednostavljenja sistema Evropske unije, što je rezultat nastojanja da je/su: 1. Nakon Drugog svjetskog rata nekoliko evropskih zemalja htjelo da sarađuje, da bi spriječile nove ratove; 2. Belgija, Francuska, Italija, Luksemburg, Holandija i Zapadna Njemačka 1952. godine osnovale Evropsku zajednicu za uglj i čelik. 3. To je bio prvi korak u stvaranju Evropske unije. Promjene u Evropi i u saradnji zemalja EZ-e

su bile tako velike da je početkom devedestih dogovoreno da se osnuje Evropska unija (EU). Države su počele da sarađuju u više oblasti, kao što su: vanjska i sigurnosna politika, policijska i krivično-pravna pitanja, itd. Države su odlučile da osnuju Evropsku monetarnu uniju (EMU). Takođe, EU nastavlja da se ubrzano razvija. U maju 2004. godine EU je dobila deset novih zemalja članica. U januaru 2007. godine tu su još dvije, kada su se pridružile Bugarska i Rumunija. Danas, ako hoćemo da ispravno shvatimo šta je to Evropska unija, moramo znati da je:

– Evropska unija (skraćeno: EU) međuvladina i nadnacionalna zajednica dvadeset osam evropskih demokratskih država.

– EU oformljena pod sadašnjim imenom Ugovorom o Evropskoj uniji (poznatijim pod imenom Mastihtski ugovor) iz 1992. godine.

– EU u dosta aspekata postojala i prije potpisivanja Mastihtskog ugovora, preko raznih organizacija, oformljenih pedesetih godina dvadesetog vjeka.

– Evropska unija ispoljava političke aktivnosti u mnogim sferama, od politike, zdravstva i ekonomske politike, do inostranih poslova i odbrane.

– Glavna oblast na kojoj počiva EU je jedinstveno tržište, koje se bazira na carinskoj uniji, jedinstvenoj moneti (usvojenoj od strane 19 članica) i zajedničkoj poljoprivrednoj i ribolovnoj politici.

Konačno, kao vrlo važno za uvodne napomene, potrebno je odmah podvući da u trenutku osnivanja EU „stoji“ na tri stuba, i to na:

- zajedničkoj ekonomskoj politici;
- zajedničkoj bezbjedonosnoj i spoljnoj politici;
- saradnji u oblasti pravosuđa i unutrašnjih poslova.

Bitno je u uvodu podvući i činjenicu da pored teritorije, stanovništva, institucija i valute, Evropska unija ima još neka obilježja „prave“ države, koja je odvajaju od koncepta klasične međunarodne regionalne vladine organizacije. To su:

- zastava Evropske unije;
- himna Evropske unije (*Oda radosti*);
- „državni“ praznik – Dan Evrope (Dan državnosti, 9. maj).

Evropska unija danas broji 27 država članica. Prostire se na površini od oko 4.380.000 km², ima oko 500 miliona stanovnika. Ovi podaci ne obuhvataju Veliku Britaniju koja je u procesu izlaska iz EU, (BREXIT). Evropska unija stvara jedinstveno tržište putem sistema zakona koji se primjenjuju u svim državama članicama, što garantuje slobodan protok ljudi, roba, usluga i kapitala. Ona zadržava zajedničku trgovinsku politiku, poljoprivrednu politiku i politiku u oblasti ribarstva i regionalnog razvoja. Evropska unija je 2002. godine uvela zajedničku valutu Euro, koju je do sada usvojilo 13 država članica. Političke aktivnosti Evropske unije ispoljavaju se u mnogim sferama, počevši od politike, zdravstva i ekonomske politike, do inostranih poslova i odbrane. Kontrola pasoša na graničnim prijelazima država članica je ukinuta Šengenskim sporazumom. U zavisnosti od razvijenosti svake zemlje pojedinačno, organizacija Evropske unije razlikuje se u različitim oblastima. Značajan dio, koji čini „paket” međunarodnog prava, je komunitarno pravo – pravo Evropske zajednice/unije (European Community Law) koje predstavlja izazov za multidisciplinarna istraživanja i analize iz nekoliko razloga. Prvo, komunitarno pravo je dijelom nadnacionalno i obavezujuće za države članice Evropske unije, i ono je elastično, promjenjivo, gdje države članice mogu na svojim samitima da ga dopunjuju i revidiraju. Drugo, u međunarodnom javnom pravu države često krše ugovore, djelimično ih primjenjuju ili ih opstruišu, uprkos činjenici da su potpisale međunarodne ugovore i da važi princip *pacta sunt servanda* – ugovori se moraju poštovati. Teško je obezbijediti primjenu prava na međunarodnom i na nacionalnom nivou, uprkos potpisima, legalnosti akata, principa i postojanja institucija za primjenu prava. Koji faktori u Evropskoj uniji utiču da se komunitarno pravo primjenjuje na cjelovit i efikasan način? Odgovori na ovo pitanje mogu se tražiti iz različitih aspekata, a mi ćemo se ovdje ograničiti na aspekt legitimiteta i interesa i stvarnu historijsku zasnovanost i historijski imperativ formiranja i funkcionisanja Evropske unije. Ako je pravo legitimno, ako je nastalo voljom naroda, tada se narodna volja transformiše u pravne norme, pa narod poštuje pravne norme, jer su one izraz njegove volje i čine stvarni pravni okvir za život u nadnacionalnoj zajednici kakva je Evropska unija. Narod podređen zakonima treba biti njihov autor (parafraziran princip Žaka Rusoa iz *Društvenog ugovora*). Isti princip može da se primijeni i na države. Ako je zajedničko (komunitarno) pravo više država nastalo saglasnom voljom tih država, tada države primjenjuju komunitarno pravo, jer je ono izraz njihove legitimne volje (države podređene komunitarnom pravu su stvaraoci tog prava). Komunitarno pravo je legitimno, nastalo saglasnom voljom država članica i ono je pravni izraz njihove zajedničke, udružene volje. Ovo zajedničko pravo nije nametnuto niti je otuđeno od država. Da bi neki subjekt ostvario svoju volju normiranu u pravu, njemu nisu potrebne dispozicije i

sankcije, jer se ta normirana volja iskazuje kao dio identiteta tog istog subjekta. Komunitarno pravo Evropske unije ima visok element legitimiteta, i to je jedan od osnovnih faktora njegove primjene, mada se trenutno u pojedinim dijelovima to može dovesti u pitanje.

Kod donošenja ustava u jednoj državi, potreban je legitimitet od 2/3 u zakonodavnom tijelu, tako da nije moguće ostvariti konsenzus o pravnom sistemu države i nijedan ustav nema potpuni legitimitet. Kod kodifikacije normi međunarodnog prava postiže se saglasnost, ali na osnovi kompromisa, što rezultira opštijim normama, okvirnim normama i rezervama na pojedine norme. Komunitarno pravo Evropske unije ima elemente saglasnosti i konkretnosti normi, jer se, uglavnom, donosi konsenzusom. Osim legitimiteta kao osnove, bitan je i aspekt interesa, jer komunitarno pravo predstavlja pozitivistički izraz interesa država i one to pravo stvaraju sa svrhom postizanja konkretnih ciljeva. Ostvarivanje interesa država, i ostalih subjekata u Uniji (građani, privredni subjekti, institucije EU, interesne grupe itd) je vezano za primjenu komunitarnog prava, tako da ovo pravo ima upotrebnu vrijednost u funkcionisanju Evropske unije. Komunitarno pravo u formalnom smislu predstavlja izazov za izučavanje zbog dileme da li ono spada u sferu ustavnog ili međunarodnog javnog prava. S obzirom da su svi bitni osnivački ugovori Unije (ranije njenih zajednica) nastali na osnovama međunarodnog ugovornog prava, ovo pravo je u osnovi evropskog komunitarnog prava. Komunitarno pravo ima prvi element međunarodnog prava (nastalo kao multilateralni ugovori), ali nema drugi element (nadležnost Međunarodnog suda za tumačenje i presuđivanje).

Postojanje Evropskog suda pravde, koji je nadležan za tumačenje komunitarnog prava i za presuđivanje, sadrži elemente ustavnog prava. Pozicija Evropskog suda da može poništiti svaki akt institucija i država koji je suprotan komunitarnom pravu daje mu osobine ustavnog prava tipičnog za države. Po formalnom načinu donošenja, radi se o međunarodnom javnom pravu, a po suštini funkcionisanja, radi se o ustavnom pravu. Smatramo da treba izbjeći teorijski pristup, po kome bi se komunitarno pravo svrstalo u jednu ili u drugu kategoriju, iz razloga što ovo pravo obuhvata elemente i međunarodnog i ustavnog prava. Situacija kada međunarodno javno pravo postaje istovremeno i ustavno poznata je u državama u današnje vrijeme.

„Demokratske države međunarodno javno pravo tretiraju kao obavezu u rang u ustavnog prava, daju prioritet međunarodnom pravu ili imaju međunarodno pravo kao integralni deo ustavne materije...“² (primjer Bosne i Hercegovine). Prožimanjem nacionalnog i međunarodnog javnog prava u današnje vrijeme se sve više gube protivrječnosti između ova dva nivoa prava. Bitan aspekt komunitarnog prava je i njegova struktura, gdje različiti

elementi čine jednu saglasnu pravnu cjelinu.

Na primjer, multilateralni osnivački ugovori, ugovori između pojedinih članica, ugovori pojedinih članica i drugih država izvan Unije su dio komunitarnog prava koje nazivamo primarnim pravom. Ovdje primarno možemo tumačiti kao konstitutivno (kao ustavno) pravo.

Druga cjelina je sekundarno pravo, koje nastaje u zakonodavnom postupku između evropskih institucija i ovo pravo se može poimati kao sistem zakona. Što su zakoni u pravnom sistemu jedne države, to je sekundarno komunitarno pravo u pravnom sistemu Evropske unije. Opšti pravni principi, kao opšteprihvaćeno naslijeđe iz pravnih sistema demokratskih država takođe su dio komunitarnog prava. Takođe, i evropsko običajno pravo je dio prava Evropske unije, kao i sudska praksa, nastalo presudama Evropskog suda pravde.

Opće međunarodno pravo, u cjelini, predstavlja okvir u kome se izgrađuje evropsko pravo, a konkretni međunarodni ugovori su, takođe, dio komunitarnog prava. Struktura komunitarnog prava je složena i po tome što se ovo pravo može poimati u užem i širem značenju. Prema užem shvatanju, komunitarno pravo obuhvata norme koje su donesene na nivou Evropske zajednice saglasnom voljom država koje su prenijele dio svojih ovlaštenja na nadnacionalni nivo. Prema širem shvatanju, u komunitarno pravo spada i dio nacionalnog prava u onim sadržajima gdje su države donosile nacionalne propise da bi primijenile komunitarne norme na svojoj teritoriji. Kod komunitarnog prava postoji i jedna specifičnost koja se odnosi na aspekte normi i institucija.

Prema kontinentalnom poimanju vladavine prava, u državi postoji pravni sistem sa vladavinom zakona gdje sve institucije vrše svoje nadležnosti na osnovu propisanih pravnih normi (zakon je iznad institucija, čak i kada se radi o instituciji koja donosi zakone). Komunitarno pravo sadrži ovaj element, jer važeće norme su obavezne za sve institucije i države članice. Prema anglosaksonskom poimanju (varijanta Velike Britanije) postoji suverena institucija (Britanski parlament) i sve odluke te institucije imaju suverenu pravnu snagu. Umjesto suverene pravne norme, postoji suverena institucija, pa sve što ona odluči postaje suverena pravna norma. U prvoj varijanti pravni sistem je teže promjenjiv i stabilizuje postojeći državni poredak, a u drugoj varijanti pravni sistem je elastičan i promjenjiv i on ne stabilizuje postojeći poredak. Komunitarno pravo sadrži i element suverenosti institucija, pa tako kroz međuvladino usaglašavanje – intergovernmental conference, države članice mogu da mijenjaju sadržaje komunitarnog prava prema realnim potrebama (na primjer, ugovori iz Amsterdama, Nice, Lisabona sadrže dodatke, dopune, izmjene prethodnih ugovora). Komunitarno pravo je u funkciji interesa i potreba Evropske unije i njenih država članica i

zato je ono promjenjivo i primjenjivo. Između komunitarnog evropskog i međunarodnog javnog prava nema suprotnosti u smislu „ili“, nego se radi o odnosu globalnog i regionalnog prava, gdje se regionalno razvija u širem kontekstu globalnog i međusobno se prožimaju, jačajući time pravni okvir koji obezbjeđuje zajedničku evropsku budućnost državama članicama Evropske unije.

3. Aspekt odnosa menadžmenta i prava

Savremeni uslovi poslovanja privrednih i vanprivrednih djelatnosti u svijetu, a posebno u takozvanim bivšim zemljama komunističkog uređenja (država sorealizma), od nosilaca menadžerskih dužnosti traže, pored vještine „brzog načina pravljenja puno novca“ (*The quickest way to make a lot of money*), znanja iz oblasti pravne regulative, posebno oblasti poslovnog prava. Ta potreba u praktičnom, a posebno u teoretskom smislu, traži dublje osmišljavanje konvergencije menadžmenta i prava u smislu savremenog poimanja. Realizacija bilo kakvog poslovnog zahvata, donošenja potrebnih odluka za isti i definisanja faza koje će omogućiti efikasnost realizacije projektovanog poslovnog sistema zahtijeva primjenu tržišnih uslova poslovanja. Za to su prioritetni zadaci razvoj i primjena multidisciplinarnih znanja menadžera i svih zaposlenih. Na tako ostvarenoj osnovi u menadžmentu, može se govoriti o povoljnom ambijentu za stvaranje klime i kulture primjene razvijenih i modernih teorija i praksi poslovanja. Multidisciplinarna platforma organizovanja poslovno-proizvodnih sistema je osnova za uspješno, sistematsko i sistemsko sprovođenje poslovnog projekta. U tom poslu uloga nauke treba da zauzima prioritarno mjesto u privrednom razvoju svih zemalja pa i kod nas.

Stav svjetskih i naših stručnjaka je decidno definisan, kad je u pitanju ostvarivanje uspješne proizvodnje na bazi primjene i razvoja različitih znanja i profesionalnosti. Ističe se da nema kvalitetne i efikasne proizvodnje ukoliko nema primjene timskog rada i naučno-istraživačkih rezultata. Imperativ je da sebez takvog poslovnog obrasca (paradigme) teško stiče prestiž na tržištu kao i kontinuirano osvajanje novih metoda i tehnika u nauci i praksi. U tom smislu, u ovom radu je pažnja usredsređena na aspekte nužnosti poznavanja poslovnog prava kao uže pravne discipline i poslovne filozofije i kvaliteta primjene istih u praksi savremenog menadžmenta kao značajnog doprinosa razvoju poslovanja organizacija i dostizanja visokog nivoa kvaliteta ukupnih poslovnih performansi, dakle, konvergencije menadžmenta i prava na prioritarnom mjestu. Na tragu rečenog je i činjenica da je poznavanje poslovnog prava osnovna determinanta savremenog menadžmenta. Ako predmet regulisanja

poslovnog prava jesu odnosi ekonomskog prometa u koje subjekti ulaze radi trajnog sticanja dobiti, onda je poznavanje istog determinanta uspješnog menadžmenta. Tako savremeno poimanje konvergencije (približavanja) menadžmenta i poslovnog prava predstavlja uslov uspješnog poslovanja. Poslovno (privredno) pravo, kao zasebna grana prava, u svakom pa i u našem pravu, može se definisati kao skup pravnih pravila, tj. pravnih normi kojima se reguliše pravni položaj, tj. status privrednih subjekata koji se pojavljuju kao učesnici privrednog prometa a menadžeri su okosnica funkcionisanja tih subjekata. Poslovnim pravom se regulišu i odnosi između privrednih subjekata u njihovom međusobnom poslovanju. Dakle, odnosi koji se zasnivaju u sklopu poslovnog prava nemaju za cilj zadovoljenje ličnih potreba subjekata već prvenstveno ostvarivanje zarade, odnosno dobiti. U poslovne odnose stupaju subjekti kao nosioci prava i obaveza kontinuirano i profesionalno, a ne povremeno i amaterski. Subjekti u poslovnom pravu mogu biti fizička i pravna lica, ali da bi se takav odnos smatrao privrednim, najmanje jedan subjekt mora biti privredno društvo ili individualni trgovac (individualni preduzetnik) ili ovlašteni menadžer.

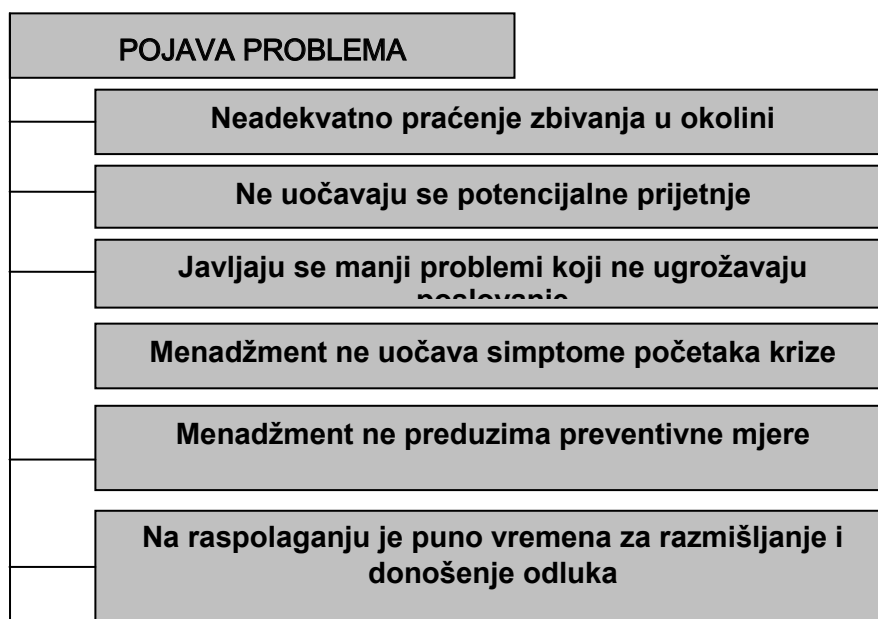
Zagovornici šireg pristupa poslovnom pravu, pod predmet ovog prava podvode sve odnose koji se tiču trgovine, privređivanja, ili su sa privređivanjem u neposrednoj funkcionalnoj vezi. Po njima, treba razlikovati trgovinsko pravo od poslovnog, pri čemu je, pojednostavljeno rečeno, trgovinsko pravo skup propisa koji se odnose na trgovinu, dok poslovno pravo, takođe pojednostavljeno rečeno, jeste skup pravnih normi kojima se regulišu odnosi u privredi, a menadžeri svih nivoa unutar poslovnih organizacija sa svojim znanjima savremene teorije menadžmenta determinirajući faktor uspješnosti poslovanja rečenih poslovnih organizacija. Uže značenje poslovnog prava upućuje na određenje po kojem se radi o privatnopravnim odnosima, koji proističu iz robno-novčanih odnosa. Sumarno (ukratko) kazano, u sklopu poslovnog prava postoje tri osnovne grupe pravnih normi:

– Norme kojima se reguliše pravni status poslovnih subjekata, odnosno statusno-pravne norme, i njima se regulišu unutrašnja organizacija, sticanje i raspoređivanje profita, upravljanje poslovnim subjektima, itd.

– Norme kojima se regulišu međusobno pravni odnosi između privrednih subjekata s jedne i organa vlasti s druge strane. To su pravne norme koje predstavljaju pravne okvire poslovanja privrednih subjekata i kojima se vrši kontrola nad takvim poslovanjem i one se nazivaju reglementarne pravne norme.

– Norme koje obuhvataju odnose između samih privrednih subjekata, dakle odnose u koje stupaju u promet na tržištu pri obavljanju svoje privredne djelatnosti. Oni to čine putem različitih pravnih poslova, a najčešće putem ugovora.

Pored ovih grupa normi, postoje norme tzv. autonomnog poslovnog prava, one se u principu odnose na privredne ugovore. U nekim zemljama, npr. Švajcarska, Italija, SAD, sa aspekta zakonodavstva ne postoji poslovno pravo u navedenom pojmovnom smislu, već samo postoje propisi o statusnim pitanjima poslovnih subjekata. Poznavanje normi iz gore tri nabrojane grupe kao i potonje mogućnosti je determinanta uspješnog menadžmenta. Ako rečeno posmatramo sa stanovišta menadžmenta u situacijama kada on mora da detektuje određene probleme koji mogu poslovanje „uvesti“ u krizu, onda je poznavanje pravnih normi i njihovo operativno smještanje u prethodno definisane grupe vrlo važno da bi se preduprijedili mogući problemi. Sama svijest o tome da su problemi sastavni dio menadžmenta dovoljna je da menadžment na vrijeme uoči pojavu potencijalnog problema. Korištenjem različitih metoda analize unutrašnje i vanjske okoline, rano se mogu uočiti odstupanja od postavljenih ciljeva. Iako se čini da praćenja poslovnih kretanja, analize potreba potrošača, analize trendova, procjene rizika itd. nisu potrebne ukoliko poslovni subjekt uspješno posluje, činjenica je da za pravovremenu identifikaciju potencijalnog problema treba kontinuitet. Na samom početku problem se može brzo i efikasno riješiti bez da ostavi dublje, negativne tragove u rezultatima poslovanja.

Slika 1. Pojava problema

Za pojavu potencijalnog problema karakteristično je da je problem nedovoljno shvaćen ozbiljno i ne smješta se u fokus menadžment aktivnosti. Otud i neuočavanje potencijalne prijetnje za dalje uspješno rukovođenje. Npr. nelikvidnost subjekta se skoro uvijek na startu shvata kao prolazna pojava koja ne zaslužuje veliku pažnju, a kada nastupi blokada transakcijskih računa već je kasno i nastupaju poslovnim pravom definisane posljedice normirane od strane vladajućeg političko-pravnog okruženja.

Da bismo pravovremeno uočili potencijalni problem, te ga u što kraćem roku otklonili, *Lerbinger (1977)* savjetuje menadžerima da sebi postave slijedeća pitanja:

- a) Usredsređujemo li se pri upravljanju toliko na ekonomske ciljeve da ne primjećujemo kakve posljedice mogu imati naše odluke u društveno-političkom okruženju?
- b) Jesmo li u našem upravljanju toliko samouvjereni da zaboravljamo na interese i probleme radnika, potrošača, lokalnog stanovništva i druge javnosti?
- c) Želimo li toliko ostvariti dobitak da pri tome zaboravljamo kako će to uticati na ugled i dugoročnu profitabilnost preduzeća?
- d) Zavlačimo li namjerno potrošače i javnost zadržavanjem nekih, za njih važnih, informacija?
- e) Ponašamo li se pri upravljanju nemoralno te sklapamo li ilegalne ili nemoralne poslove?

Menadžment koji na ovih pet pitanja odgovori potvrdno, bez sumnje je na putu prema krizi, jer ne poštuje pravne norme u društvu i poslovnu etiku i moralne vrijednosti sredine. Potrebno je naglasiti da je u ovoj fazi ključno prepoznavanje potencijalnih prijetnji koje generišu krizu, budući da menadžment ima na raspolaganju dovoljno vremena za razvijanje akcija neophodnih za rješavanje problema. Naime, problem se tek pojavio, nije ostavio veće posljedice na poslovanje preduzeća i samim tim se može lakše otkloniti. Ukoliko se, pak, potencijalni problem previdi, doći će do multiplikacije problema usred uzročno-posljedičnih veza i mogućnost nastanka krize postaje sve veća.

U cilju ostvarivanja bilo kakvog poslovnog zahvata, donošenja potrebnih odluka i definisanja faza koje će omogućiti efikasnost projektovanog poslovno-proizvodnog sistema, moraju se primjenjivati tržišni uslovi poslovanja. Za to su prioritetni zadaci razvoj i primjena multidisciplinarnih znanja menadžera i svih zaposlenih. Na tako ostvarenoj osnovi u menadžmentu, može se govoriti o povoljnom ambijentu za stvaranje klime i kulture i primjene razvijenih i modernih teorija i praksi poslovanja.

Multidisciplinarna platforma organizovanja poslovno-proizvodnih sistema je osnova za uspješno, sistematsko i sistemsko sprovođenje poslovnog projekta. U tom poslu uloga nauke zauzima prioritarno mjesto kod nas, i u privrednom razvoju svih zemalja. Stav svjetskih i naših stručnjaka je decidno definisan, kad je u pitanju ostvarivanje uspješne proizvodnje na bazi primjene i razvoja različitih znanja i profesionalnosti. Ističe se da nema kvalitetne i efikasne proizvodnje ukoliko nema primjene timskog rada i primjene naučno-istraživačkih rezultata.

Imperativ je da se bez takvog poslovnog obrasca (paradigme) teško stiče prestiž na tržištu kao i kontinuirano osvajanje novih metoda i tehnika u nauci i praksi. U tom smislu, ovdje je pažnja usredsređena na aspekte nužnosti poznavanja poslovnog prava kao uže pravne discipline i poslovne filozofije i kvaliteta primjene istih u praksi savremenog menadžmenta, kao značajnog doprinosa razvoju poslovanja organizacija i dostizanja visokog nivoa kvaliteta ukupnih poslovnih performansi.

Na tragu rečenog je i činjenica da je poznavanje poslovnog prava osnovna determinanta savremenog menadžmenta. Ova zasebna grana prava, u svakom pa i u našem pravu, može se definisati kao skup pravnih pravila, tj. pravnih normi kojima se reguliše pravni položaj funkcionisanja tih subjekata, tj. status privrednih subjekata koji se pojavljuju kao učesnici privrednog prometa a menadžeri su okosnica tog procesa, a ako „...menadžment (ili upravljanje) najčešće označava proces postizanja organizacionih ciljeva radeći s ljudima i kroz njih sa ostalim organizacionim resursima, onda uporedba ove definicije s definicijama koje nudi nekolicina savremenih teoretičara upravljanja pokazuje da postoji konsenzus da menadžment ima sljedeća tri glavna obilježja:

- To je proces ili serija kontinuiranih aktivnosti,
- Uključuje i stavlja težište za postizanje organizacionih ciljeva,
- Postiže te ciljeve radeći s ljudima i kroz ljude i ostale organizacione resurse.“ (Certo, & Certo, 2006)

Rečena definicija i konsenzus oko tri osnovna obilježja modernog menadžmenta potvrđuje činjenicu da se poslovnim pravom regulišu i odnosi između privrednih subjekata u njihovom međusobnom poslovanju. Dakle, odnosi koji se zasnivaju u sklopu poslovnog prava nemaju za cilj zadovoljenje ličnih potreba subjekata, već prvenstveno ostvarivanje zarade, odnosno dobiti. U poslovne odnose stupaju subjekti kao nosioci prava i obaveza kontinuirano i profesionalno, a ne povremeno i amaterski. Subjekti u poslovnom pravu mogu biti fizička i pravna lica, ali da bi se takav odnos smatrao privrednim, najmanje jedan subjekt mora biti

privredno društvo ili individualni trgovac (individualni preduzetnik) kao menadžer ili menadžer po ovlaštenju.

Zagovornici šireg pristupa poslovnom pravu, pod predmet ovog prava podvode sve odnose koji se tiču trgovine, privređivanja, ili su sa privređivanjem u neposrednoj funkcionalnoj vezi. Po njima, treba razlikovati trgovinsko pravo od poslovnog, pri čemu je pojednostavljeno rečeno, trgovinsko pravo skup propisa koji se odnose na trgovinu, dok poslovno pravo, takođe pojednostavljeno rečeno, jeste skup pravnih normi kojima se regulišu odnosi u privredi. Uže značenje poslovnog prava upućuje na određenje po kojem se radi o privatnopravnim odnosima, koji proističu iz robno-novčanih odnosa.

4. Drumsko-saobraćajni aspekt

Postojeće stanje zagušenosti saobraćajnica svih vidova saobraćaja, te rast zahtjeva za transportom potaknulo je krajem XX vijeka razvoj novih pristupa i načina rješavanja problema mobilnosti i organiziranosti saobraćaja kroz konvergenciju sa pravnom regulativom evropske stečevine i savremenim menadžmentom.

Inteligentni transportni sistemi omogućuju transparentnost informacija, bolje upravljanje te poboljšan odziv saobraćajnog sistema čime on dobiva attribute inteligentnog (Opsenica, 2010). Atributi „inteligentni“ označava sposobnost adaptivnog djelovanja u promjenljivoj okolini pri čemu je potrebno prikupiti dovoljno podataka i obraditi ih u realnom vremenu. Prije ulaska ITS-a (u daljem tekstu Informacioni transportni sistemi) u stručni riječnik, korišteni su nazivi kao što su drumska transportna telematika i inteligentni sistemi saobraćajnica. Nakon prvog svjetskog ITS kongresa, održanog u Parizu 1994. godine, ITS je uvršten u naučni i stručni riječnik saobraćajnih i transportnih inženjera.

Zadnje četiri decenije obilježio je nagli porast broja i složenosti elektroničkih sistema u automobilima. Učešće elektronike u današnjim automobilima čini čak 25% ukupne proizvodne cijene. Analitičari procjenjuju da je više od 80% inovacija u automobilskoj industriji zasnovano na elektroničkim sistemima. Kao što LAN-om možemo povezivati računare tako kontrolne mreže povezuju elektroničku opremu u vozilu. Tim mrežama se izmjenjuju podaci između raznih elektroničkih sistema i aplikacija koje se u njima nalaze.

Međutim, za sistemsko istraživanje bezbjednosti saobraćaja najvažnije je dobro razumjevanje složenih interakcija između čovjeka, vozila i puta (saobraćajnice, odnosno okoline). Interakcije čovjek–vozilo–put (okolina) vrlo su važne kako za bezbjednost i upravljanje saobraćajem tako i za dizajniranje saobraćajnica. Ugrožavanje bezbjednosti

saobraćaja i pojava saobraćajnih nezgoda slijedi iz pogrešnog ponašanja učesnika odnosno podsistema saobraćaja kao kompleksnog sociotehničkog sistema. Proučavanje ponašanja vozila i vozača na putu moguće je temeljiti na polaznom modelu: „vozač–vozilo–okolina“.

Spajajući ideje informacionih tehnologija sa načinom upravljanja bezbjednošću saobraćaja, njihovom konvergencijom opšteg društvenog i organizacionog razvoja stvaraju se informacioni transportni sistemi koji služe za interakciju između izvršnih elemenata na automobilu (senzori, mehanički elementi, sklopovi, ...) i glavne upravljačke jedinice (Central Processing Unit), koja reguliše, odnosno koriguje greške nastale po raznim osnovama tokom kretanja vozila. Inteligentni transportni sistemi se, kao naučna disciplina, razvijaju u okviru saobraćajnih nauka te predstavljaju dio naučnog polja tehnologije saobraćaja i transporta.

5. Zaključna razmatranja

Opće pravo u cjelini predstavlja okvir u kome se izgrađuje međunarodno pravo, a evropsko pravo je u osnovi segment međunarodnog prava. Konkretni međunarodni ugovori sklapani unutra subjekata Evropske unije dio su komunitarnog prava. Struktura komunitarnog prava je složena po tome što se ovo pravo može poimati u užem i širem značenju. Prema užem shvatanju, komunitarno pravo obuhvata norme koje su donesene na nivou Evropske unije saglasnom voljom država koje su prenijele dio svojih ovlaštenja na nadnacionalni nivo. Prema širem shvatanju, u komunitarno pravo spada i dio nacionalnog prava u onim sadržajima gdje su države donosile nacionalne propise da bi primijenile komunitarne norme na svojoj teritoriji, što predstavlja osnovu opće konsekvualne konvergencije prava EU.

Stav svjetskih i naših stručnjaka je decidno definisan, kad je u pitanju ostvarivanje uspješne proizvodnje na bazi primjene i razvoja različitih znanja i profesionalnosti. Ističe se da nema kvalitetne i efikasne proizvodnje ukoliko nema primjene timskog rada i naučno-istraživačkih rezultata, dakle konvergencije nauke i prakse. Imperativ je da se bez takvog poslovnog obrasca (*paradigme*) teško stiče prestiž na tržištu kao i kontinuirano osvajanje novih metoda i tehnika u nauci i praksi. U tom smislu, u ovom radu je pažnja usredsređena na aspekte nužnosti poznavanja poslovnog prava kao uže pravne discipline i poslovne filozofije i kvaliteta primjene istih u praksi savremenog menadžmenta.

Postojeće stanje zagušenosti saobraćajnica svih vidova saobraćaja, te rast zahtjeva za transportom roba i putnika, potaknulo je, krajem XX vijeka, razvoj novih pristupa i načina rješavanja problema mobilnosti i organiziranosti, cestovnog saobraćaja kroz konvergenciju sa pravnom regulativom evropske stečevine i savremenim menadžmentom. Srazmjerno tome se razvijaju i Inteligentni transportni sistemi (ITS) kojima se tehničko-tehnološki revolucionarno

povećavaju mogućnosti transparentnosti informacija, bolje upravljanje te poboljšanje sistema cestovnog saobraćaja i njegove bezbjednosti, čime on dobiva atribute inteligentnog.

LITERATURA

- Bilas, V. (2005). "Konvergencija tranzicijskih zemalja prema Europskoj uniji". *Ekonomski pregled*, Zagreb, 56 (3–4), str. 221–238.
- Bošnjak, I. (2006). *Inteligentni transportni sustavi – ITS 1*. Zagreb: Fakultet prometnih znanosti, Sveučilište u Zagrebu.
- Božičević, D., Kovačević, D. (2016). *Suvremene transportne tehnologije*. Zagreb: Fakultet prometnih znanosti, Sveučilište u Zagrebu.
- Cerovac, V. (2001). *Tehnika i sigurnost prometa*. Zagreb: Fakultet prometnih znanosti, Sveučilište u Zagrebu.
- Certo, S. C., Certo, T. (2006). *Modern Management*. 10th edition. New Jersey: Prentice Hall.
- Đorđević, J. (1977). „Politički sistem“. *Savremena administracija*, Beograd, str. 11–12.
- Goldštajn, A. i drugi (1979). *Obvezno pravo*. Zagreb: Informator.
- Krystek, U. (1987). *Unternehmenskrisen: Beschreibung Vermeidung und Bewältigung überlebenskritischer Prozesse in Unternehmen*. Wiesbaden: Gabler Verlag.
- Lerbinger, O. (1997). *The Crisis Manager– Facing Risk and Responsibility*. New Jersey: Boston University, Mahwah.
- Miloš, I. (2016). *Tehnologija i organizacija intermodalnog prometa*. Veleučilište u Rijeci.
- Marković, I. (2000). *Integralni transportni sustavi i robni tokovi*. Zagreb: Fakultet prometnih znanosti, Sveučilište u Zagrebu.
- Nurić, Š. (2010). *Poslovno pravo I i II*. Banja Luka: Univerzitet PIM.
- Nurić, Š., Marković, M. (2016). *Evropska unija, pravna i politička stvarnost*. Brčko: IUBD.
- Ospenica, M. (2010). *Saobraćajni sistemi*. Niš: Visoka škola strukovnih studija za menadžment u saobraćaju.
- Peter M. Ginter, Jack W. Duncan W.J. (1990). „Macroenvironmental analysis for strategic management“. *Long Range Planning*, 91–100.
- Senić, R. (1993). *Upravljanje rastom i razvojem preduzeća*. Beograd: Savremena administracija.
- Sotirović, V., Adamović, Ž. (2005). *Metodologija naučnoistraživačkog rada*, 2. dopunjeno izdanje. Zrenjanin: Tehnički fakultet „Mihajlo Pupin“, Univerzitet u Novom Sadu.
- Todosijević, R. (1991). *Prognostika*. Beograd: Savremena administracija.
- Zelenika, R., Jakomin, L. (2017). *Suvremeni transportni sustavi*. Ekonomski fakultet Sveučilišta u Rijeci.

Elektronski izvori

- <http://www.fpz.unizg.hr>
- http://hr.wikipedia.org/wiki/Globalni_navigacijski_sustavi
- <http://www.telecomsys.com/products/location-based-services/default.aspx>
- http://en.wikipedia.org/wiki/Location-based_service
- http://www.its-croatia.hr/index.php?option=com_ask
- <http://www.mmpi.hr/DocsImages/SadkoMandzuka-FPZ.pdf>

Šaban Nurić, Ph.D.

Davor Ivanović, M.Sc.

Ramo Mulahusejnović, M.Sc.

CONVERGENCE THREE IMPORTANT ASPECT EUROPEAN INTEGRATION

Summary

Taking into account the elements that make up the essence of this work, we can conclude that the theory of convergence of management and law and intelligent transport systems in road transport as essential factors development of a united Europe include the current level of compliance factors of management, law and road traffic with contemporary European trends and the necessity of constant upgrading them. Reduced to understandable, very simple but necessary conclusion, also in Bosnia and Herzegovina should be defined and achieved a unique development concept, where all social actors weigh progress, where the state will serve its citizens and the citizens to fulfill all obligations to the state, then come out with dvopuča "where the country goes by road and the rest of the forest" . In short be convergence of management at all levels in the country and the right to abolish the historical gap of these two factors.

Key words: convergence, law, management, transport, development, European Union, progress, economy.